

С-91
263399

Ö. Суканова

„Чурка“ - МаксİM

Віт торја ворсантор

КОМІ ЊІГА ЛЕҢАНИН

СЫКТЫВДЫНКАР-1929 ВО.

А. А. Суханова. „НЕЗАКОНОРОЖДЕННЫЙ“
МАКСИМ.

Пьеса для детей в 5-и действиях.

Стпечатано в типографии

Коми Госиздата

в кол. 3000 экз.

Сб. лит №87

1929

1884—1925

Агнија Андреевна Суканова (даншкова),—Вомын вӧлӧгтса крестанін ныв. Чужлӧма 1884 воын, январ 24-ӧд лунӧ. Удайтчылӧма сылы велӧдчыны (батыс управаса шӗен вӧлӧма-да) первој горт вӧлӧгтса школаын, сегда Сыктывдинкарса прогимназијаын. Сижӧ школасӧ помалӧм-бӧрын 1903 вогаъ 1920-ӧд воӧд вӧлӧма велӧдыгӧн уна школаын: Ручын, Волгаын, Пӧдфельнеј вӧлӧгтса Нӧвик-школаын, Кӧрткерӧсын.

1920-öд воö вужöс Сыктывдінкарса УОНО-бердса нац-мен жүкөдö комі нига лбөбдлан уж-вылө. Сіјö уж-вылас сегга і оліс кувтöчыс,—куліс 1925-öд воö сентябр 13-öд лунö чакоткаыс.

Агнїја Öндрейовна асыс став вынсö пуктывліс комі јöзöс жүрдөдөм-вылө. Став олансамыс, горнїыс, гїжөмыс, ужыс сылөн петкөдлөны сіјöс. Комі өіктјасын велөдїгдн сіјö ез важ ущітельјас-моз вылыгань візөдлы велөдан чельафјас-вылас, а јітчыліс накөд став олөмнас і думнас. Шоч рыт сіјö кольөдліс чельафтөг лыбө најö мамјастөг—комі ањјастөг. Чукөртас најöс да горнїтө-дө нывбаба-гїр-курыд олөм кокнөдөм, жүрдөдөм-јылыс. Кевмыгліс велөдчыс чельаф ај-мамыслы, медым чельаф-сö возө велөдасны. Весіг ачыс код-сурөдöс ас щөт-вы-лас мөдөдлывліс гырысжык школајасö. Зїлыс өіктса комі јöзöс палөдны, жүрдөдны, короны најöс жүгыдлань, бурлань петкөдан туј. Вермагліс лок, гөд кырнышјас-көд (попјаскөд), комі јöзöс ылөдлыс, падмөдыс, пемы-дө пыкыс јөзкөд.

Револютсіја-бөрын, кор ужалыс јöзöс пемыдын да нартїтөмөн віқан пыкөдјасыс лоі путкылтөма, сіјö пы-рыс-пыр кутіс ужавны сөветвласт-дор; вөлыгті, шуас, өні воггїс олөмыд,—кыпыда, долыда шуас. Гөдлөм-гааныс ужаліс комі нигајас лбөбдлан уж-вылын. Гїжаліс вістјас чельафöс велөдан нигајасö, роч кыв-вылыс коміө вужөдаліс уна-пөлöс крестаналы колан нигајас, ворсанторјас (пьесы) да сіз возө.

Тайö печатајтан гїжөднас сіјö петкөдлө комілыс неважөнга-на оласногсö, пемыдлунсö. Лока на-öд не-важөнгањ мїјан өіктјасад восталїстны школа-јастö. Мїјан ај-мам-на віставлөны, кызї најöс важөн

велөдлөмәдә аз-буки-дн, вичко ыгајас-сертї, дај вичко ыгајасыс-на зев шоча вөвлөма. Велөдчыясыс вөвлөмадә кодкө салдатыс воөм јөз лҮбө поп-фак. Волөдчыыс вөвлөма зев-жө шочыс. Воқө велөдчыны мунан тујыс секи қикөз вөлі тупкөса: өтї-кө, крестана чельд-тө вөлі ыкытчө оз бостны, мөд-кө, і велөдчыныс, овыс ынөм-вылө вөвліс. Кодкө, өтка-өтка јөзлы сөмын вөлі удајтчылас пөккөдчыны кушөмкө буржык өдлөма велөдчөма морт бурлун-куза. Та-јылыс і петкөдлысөө тані. Ачыс, авторыс, гјжөд-кузаыс шуө:

„Гашкө кодкө јуалас: мыј Макөімыс артміс? Отнас тајө Макөімыс ог төд вөлөма-ө. Тајө Макөімыс лөө став комі војтырөс. Чужөмыс, быдмөмыс, олөмыс, југыдлаңас пөккөдчөмыс став коміыслөн нач тащөм. Поқө шуны—Макөім вөрзөдіс немөвејја өтїлаын ізмөм, ыкор вөрзывлытөм олөмногсө комі војтырлыс. Сыбөрса, сїјө талалөм вөр ордым-куза мөдөдісны уна-уна: дасөн, соөн—Педөрјас, Петырјас Тїмајас. Ставныс најө југыдлы, велөдчөмлы паныд мунөны, куралөны-бостөны олөмысыс бурсө, вылсө, төдөмсө, кужөмсө, сөгса паскөдөны, разөдөны, савкїөны бөрө колыөјаслы.

Тајө Макөімыд (на-пыщкыс) мед-воқз велөдчөм, төдөм куралыс, аслыс выл олөм лөгөдыс, комі пармаыс пөккөдчыс, југыд паскыд ерд-вылө петыс. Öнї өтарө паөкалө, ердмө, јүгдө пемыд сук комі пармајасыс, содөны, чукөрмөны тајө чурка-Макөім-кодјасыс.

Регыд-нын вуналө қикөз сумөд ыгајасыд, Амос-пөллөн школајасыд, весіг кащтылантор-нын Нїл Петро-вїчјас, Макөімлөн велөдчан бур школајасыс. Öнї сыпыддї быдмө, кыптө выл јөз, выл олөм, выл школајас“.

ВОРСЫГЈАС:

1. Максім — ар 8-10-а, а зев візыв, вежора' гуг дегіна. Щощодом јурсіа.
 2. дарја — сылөн мам, зев авја, ар 30-а.
 3. Амөс — пöрыг-салдат, куш-плеша, ар 60-а.
 4. Öкүл — бобыл, бур гөлөма, ар 60-а пöч
 5. Педөр
 6. Петыр
 7. Тіма
 8. Васө
 9. Мітреј
 10. Öдук
 11. Парас
 12. Марпа
 13. Тіт Тітовіч — карса велөдыг.
- 6-7-мөрт школаын велөдчыгјас.

Мед-воҗза вöчөм.

Öшинулын чомын ворсöны чельд соҗ-чачаҗасөн. Ворсиг-мозыс ас-костаныс пыр горнитöны, жуасöны, велöдöны мöда-мöднысö. Кильчö-поспомын куҗим зон-посни шегҗасöны.

Педөр. Гащ! (Курыштö шегҗассö, сөгга гавк-нитö поспомö). Ставыс-таҗ гащ лоі... (печлалö, воём шегҗассö зептас суҗалö).

Петыр. Стол! (сизі-жö шегҗыштö).

Ғима. Со теныд і стол! Вегиг öти стол абу. (Ставыс гералöны). Петыр, кымын шег-нын колы?

Петыр. Ен герав, аслад бурещ-уна.

Ғима. Менам пук! (Шегҗыштö, ставныс јона вл-зöдöны, сөгга герөктöны Ғима-кынҗі). Со - мокогтö, пук!.. Ен-таҗ-нö лок, сöмын кык (печлалö).

Петыр. Менö гералин-а, аслад сы-мында-жö.

Ғима. Педөр-таҗ лыгöдыщтис миҗанös. Педөр, те-кө тöдыг-а?

Педөр. Тöдыг, ферт. Регыд ме тiҗанös ошкө пöрта. (Мышку-саҗааныс гуоöныкөн каньзöдö Макоім, кинас Педөрлыс оинҗассö тупкө да горöдö зев она. Педөр вывті јона повзö, — ставныс гералöны).

Петыр. Төдыгыд, ошкө пörтыгыд кущом
вөлөма.

Педөр. Повзөдчө, ветлөдлө. Боста-да,
пиңад гета (ырыштчө).

Максім (веккөдчө, пыркнитө журнас шапа, скөра).
дурөмгыд іскөрмін! Пырыг-пыр кулакјас мыт-
чалан!

Педөр. Відчыг менам, лок-чурка. Лок-
тис сетчө... Тетөг зев гажа вөлі. Мун мјан-
діныг (матыгтчө дінөзыс, кулакјаснас ыршагө).

Максім. Он лыгт, он лыгт вөрзөдны.
Чурка! (һерө). Ачыд чурка... Со аслыд (петкөд-
лө кулак)... пыр чуркаон һимтөмыг...

(Педөр Максімөс ускөдө муө, сені тушмылаөб-
ны, вермагөны вель-дыр, горзөны. Чельаф гералөны
Керка-пельөс-сајсань тыдовтчө пөрыоінык аһ, бефла-
чумана).

Өкуль-пөч. Но, тајө, чельаф, бара-һин
Максімөс һөјтөны. (Бефнас чіршөдлө). Ме тјан-
лы, лезад-онө сјјөс. Абу јанзім асдоргыныд
ічөттө һөјтны? Ставөн өвигө, дерт, верман-
ныд (матыгтчө чельаф-дінө. Педөр четчө. дөрөм-гач
һајтчөмаөг, дөрөм көв-кіјас орјасөмөг, јурөыс јогө-
гөма. Лөгөдө дөрөм-гачсө). Візөдлы (һндө Макөім-
вылө), дөрөм-гачсө һајтчөдөмныд, кіјјассө ор-
јөдлөмныд.

Педөр. Сijö ачыс-на быдөнөс нөйтас. Поводней чогув... Љок пез-чурка, мун мiјандiныс!

Макiм. Мыjла пыр менө чуркаөн нiм-танныд (бара укөдчө кулакјаснас ыршаөг-тырji).

Окуль-пөч. Макiм, дугды, мун гортад (богтө кiддыс; мукөдыслы). Оз-өд ков морттө дөз-мөдны да нiмтысны. (Макiм ставныслы кулаксө петкөдлө, сөгга пышjө).

Педөр. Чурка-перка ъок керка-а!

Петыр Тiмакөд. Чурка-перка ъок-керка-а! (өылиг-моз горзө).

Окуль-пөч. Чөлө, jөјукјас. Бура колө овны... немтор абусө пыр јуканныд, нiмтыганныд-да. Макiмыд-өд сыг абу мыжа. (Ропкиг-тырji мунө. Керка-сајган котөрөн пырө Мiтреј).

Мiтреј. Еј, Педөр, Тiма! Ме}велөдчыны көсја.

Тiма. Велөдчыны? Көни?

Мiтреј. Амөс локтөма. Көсјө чельәфөс велөдны.

Петыр. Кущөм Амөс-нө? Кытыг?

Мiтреј. Салдат Амөс. Öнi сijö Јогор-фад-ордын пукалө... мужикјаскөд. Тiјан баф-јасныд сенөс-жө, щөщ горнiтөны, медалөны велөдны чельәфөс.

Тіма. Атгө, ме щөщ вөзжыга... Кыз бара, велөдны кутас-а?

Педөр. Локтөј Јогор-џаџ-ордас щөщ ветламөј, віџөдламөј.

Мітреј. Амөсыд куш-плеша, беџа. Кыһаулас зон-ноп һига новлөдлө. (Чомжыг петөны нывјас, матыгтчөны на-дінө да јона кывзөны налыг горһи).

Өџук. Кущөм Амөс-јылыг-нө вігталан? Јогор-џаџ-ордын, шуан? Мі щөщ ветлам.

Педөр. Нывјасөс сетчө оз јуавны. Ті акаһнытө төдө. Велөдны кутасны міјанөс, зон-посһиөс. Нывјас оз велөдчывлыны.

Парав. Лоөмаөг-тај „зон-посһи“... (һерө најана). „Нывјас оз велөдчывны“. Нарөдһө пондам велөдчыны, огө повџө тіјаныг... Локтө, котөртламө Јогор-џаџ-ордө. (Зон-посһи муһөны).

Өџук. Һенуж, бурещ колантор. Огө муһө. Вај мачөн ворсамө, буржык лөб.

Парав. Вајө, вајө, тыртчөмөн. Ме завоџита (богтө мач да өтенө шыблалө-куталө). џасыг-өн шыбытөмөн (џасөз оз тыр, — усө; мөд боғтө, мачалө).

Өџук (мачалө). Өті, кык, кујім, һоль... квајт (мач усө, Өџук бара боғтө. Котөрдн пырө ічөтік ныв).

Марпа. Өдүк, Параг, локтөј четчавны
Настајас-өшінулын. Ме зев лөгыд пөв адзі.

Өдүк. Чур пом! чур пом! Локтөј, котөр-
тамө (кујімнаныс котөртөны).

Занавес.

Мөд вөчөм.

Вөчөө даржа-ордын. Ічөтк,-гөһнөк-керка пышкөс. Кык лабич, өтө пызан, пач, гөбөчвыв, мысган-доз, мыж-сурө кблужас, дозмукјас. Зев-пелк быдлаті. дарја өшін-дорас кыө чувкі, вомгорулас мыжкө ылө-ольла-лө. Недыр-мыгөі бөрдіг-тырјі пырө кізтөм-морөсө, һајт-чөм дөрөм-гача Макгім.

дарја. Мыж-һин лоін? Бара когагін? Ві-зөдлі вылад—кущөмі. Аттө, зонмө, фетіна!.. Öнi пагтөді вьлмыскөм дөрөм-гачөн,—став-сө һајтчөдөма, кізсө орјөдлөма-да.

Макгім (бөрдіг-тырјі). Ег-өд ачым... Пе-дөр туплөдліс... һещкіс...

дарја. Ачыл-өд, көнкө, быдөн-вылө воан-да. ферт.

Макгім. Мамө, мыжла-нө менө чуркаөн пыр һимтөны? Сегга һекөдөс оз. Педөрөс оз, Тімаөс оз, Петырөс оз... Сөмын өтнам ме чурка... „Чурка-перка лок-керка“ -өн пыр һимтөны... Мамө, вігтав налы мед оз сізі ме-нө һимтыны... (Бөрдө).

дарја. Чөв, јөжук, мед һимтөны-кө... Ен бөрд. Ачыс Сус-Крістосыс чурка вөлөма-а, теныд абу-һин фівө. (Пырө Окул).

Окуль. Олан-вылан, кума!

дарја. Лок шojтчы, Окуль-кума, шонтыг.

Окуль. Лоо-тај шojтчыныд пöрыгман-да.
Со-кущöм лоан, öдвa вöран. Макöмушко,
бара, важөн-нын гортын, кодакö-кості југны-
тöма. Чельафкөд чурöдчöны, когагöны вöлі.

Макöм. Нимтыгöны - да-öd... (Абу-на бу-
рагöма, зев зумышöн).

Окуль. Те ен лöгaг сыыг дај оз кутны
нимтыгны. Еновтчасны сыыг.

Макöм. да-а, теныд лöгыд шуныд.

дарја. Колö-öd шоггыны да бöрдны.
Мукöдторјыг сегга нинöмыг шоггыны-а.

Окуль. Ен бöрд, јöјук. Мун Габö-Јогорö
котöртлы, сетчö воöма Амöс-пöль, салдат. Че-
льаф чукöртчöмаöв керка-тырыс. Шегыд пы-
рыг-пыр вунö.

дарја. Вылыг пинö-когö-вотöз. (Макöм
котөрөн петö). Пöгіб тајö фетинаөн, инас оз
öшјыв. дөрөм-гач дөмлöмыг да мыскалöмыг
көв ен дугдыв.

Окуль. Те јешцö аслад зиллунөн мед-ми-
чаа-на вiзан пiтö: дөрөм-гачыс сылөн пыр
зöф, выльмыгкөм. Мыј-нö сегга керан, чельаф-
ыд-öd быдөнлөн öткод... (Кост). Ödjö-жö-нын
пöранд мунö: öнi-на бытö пыртiм Макöмтö-а.

Батушкоыд ештиc-жө секі мiжанöc жанöдны... грекыд-пö мыж-ыжта... нiмтö кущöмöc көcјic пуктыны.

дарја. Гöльясыд-öд пыр мыжаöг... Со-тај, öтiлы да мöдлы пыр лоö термагны печкыны, кыны-да. Кынöмпöттö-öд перјыны кызкö колö.

Öкуль. Ферт, бара, колö, лубаöј. Со-тај ме, мыжөн ег кут вермыны ужавны, коран-мешök лоi бокö öшöдны. Ескö-öд, квајтымын во-чöжыд бура-уна ужалöма лоi став гiкт-кофöмыслы-да, абу-тај некод пагiбötö шыгыд. Быдөн-возын-на јешцö мыжа. Став вын-ебöсöј јöз ужö быри. Омöль, омöль, дар-јушöј, мiжан, бобылјаслөн олöмыд. Тенад мöдыг, гашкö, пiыд быдмас да кутас вердны, коран-мешökгыд, гашкö, мынан.

дарја. Ог-тöд, ог тöд, Öкуль-пöчö, кущöм-олöм лоö мöдыг. Öни со, ферт-на, том-дырјiыд јон да зонвiца-на-да, кынöмпöттö перја... Унаыг-жö ме, Öкуль-пöч, мöвпавла олöм-јывгыд... Мыјлакö мукöдлы быдтор позö, абу грек? Мыјла мортыс абу öткод? Мукöд немыс олö шог-нi-печал, јурвывтырыс быд бурыс. Коди ташöм-олöмсö лөгöдöма јöзыслы?

Öкуль. Коди? Јен-пö-тај со, батушкоыд шуö.

дарја. Јен?.. Мыјла-нө, ескө, јенмыс өтi-лы быдтор, быд-бур гетө, мөдлы—һинөм, нем-чөж мучитө? долыда-олыгјас локжыка мiвок-дорыг олөны, ме виқода-да... Та-серти-кө, ме-ногөн јенмыслөн вегкыдлуныс абу-жө уна.

Окуль. Амиңөј, те-тај-нө, кума, зев лок горни кыпөдiн. Менам быдөн гөлөмөј-вөрҗис тенад горңыг. Ме нем-чөжөн дөлыдлун ег төдлы-да, өтчыд вегiг ег гөгөрволы мыжавны јентө. Пыр терпитi, пыр кывзи баушколыг велөдөмсө.

дарја. Лөгыд сылы јөзтө велөдны да вөјпны. Он-өмөј сылыг олөмсө ачыд аdqы... Быдторјыс ем, һекытчө воштыны озырлунсө. Ставыс даг. Оз ков мајбыр, мiјанлы-моз, ныр-вылад устөқ пыр ужавны. (Котөрөн пырө Мак-гiм, лолыс тырөма).

Макгiм. Мамө, мамө, ме щөщ-жө кута велөдчыны.

дарја. Велөдчыны? Мыј-нө, јөјмин?

Макгiм. Педөр көсјө, Петыр, Тiма,— быдөн көсјөны велөдчыны.

дарја. Көни, мыј велөдны?

Макгiм. да, мига, Амөс-пөль, салдат лок-төма мiјанөс велөдны. Ме щөщ кута велөд-чыны...

дарја. Теныд велөдчытөгыс - на овгас. Тенө велөдны некодлы, бағыд абу.

Максім. Мед абу - кө, ме муна. Щөщ Педөрјаскөд кута велөдчыны. Муна, муна, ог кывзы тенгыд (бөрдө).

Окуль. Чүв, піө, дугды бөрднытө. Амөс-ыд-өд велөдөмгыд дон корас. Kodі те-вөгтти мынтыгас? Мамыд өтнас пеггө.

Максім. Те лаңт, ен суйтчы! Ог тенгыд вөзжыг... Мыјла-нө, мамө, меным нектор оз поџ, мукөдлы быдтор поџө? А? Петырлы, Педөрлы... Ме пыр мыжа (бөрдө, лабичө угкөдчө).

дарја. дугды, феџина, ен дөзмөд менө... Бара тасма-көрт инмас.

Максім. Ој, мамук, леџ велөдчыны... Зев гаж петө. Петырлы-тај-нө поџө... Педөрлы, Тималы... сөмын меным оз поџ. Мыјла - нө, мамө?

дарја. Лаңтан-он! Пель гөдмөдны кутис-жө, зонмө. Мыјла чурка, сійөн і оз поџ. Чуркајаслы-нө кущөм велөдчөм колө... сіџи овгас. Енлы, быдман-да вотчина гетасны, віџму кутан ужавны, крестаңин лоан.

Максім. Оз ков меным віџмуыд... меным велөдчыны колө... Нїга меным колө... Мамө, леџ велөдчыны (ырзөмөн бөрдө).

darja (зев жона скөрмө). Аттө сивө, сөтөна!
Чөлан-он-нө те, jöj-чурка! Збылыг-таж лоо
тасмаавны (боотө тасма да ырыштчө. Макоим четчө
да бөрдиг-тырjи пышjө ывлад. Макоимлы бөрвылас).
Быдсөн боктө кула, он-кө лаңт. Велөдчөм
ковмөма! Көмөда-пагтөда, алы-нө велөдчөмыг
мынта? Код-өтисө-нө верма?..

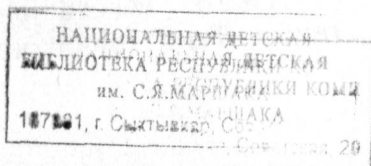
Окуль. сөтөнаыд тенад кушчөмкө аслыс-
сама-жө. Есчөма велөдчөм ковмөма. Кыг,
бара, чуркаjasлы...

darja. Зонмө, олөм-жө мjан. Со-таж ме
Окуль, сijө i шуа... Кырjи-нө сегга он скөрмы,
оз лок-думjас jурө во. Ме со пiөс нөjта, vida,
бөрдөда коңөрөс. Те чаjтан, меным долыд?
Менам аслам мукөд-чельад-вылө вежөj нөтi
оз пет. дарөм-таж со iчөт да гөгөрвоө шуныс.
Норсө-таж со,—мыjла-нө-пө меным немтор
оз пож, мукөдлы быдтор пожө. Ок, егкө вер-
ма-кө став-олөмсө-жө путкылта-да...

Окуль. Ме немтор ог гөгөрво. Зик-нын
выжыв, буракө, кути лоны. (darja бөрдө)

Занавес.

378886

Кожмөд вөчөм.

Зев гөл керка - пышкөс, паччөра, пöлата. Омöлык пызан. Пызан-саын пукалöны вiтö - квайт зон - поснi. Бокын пельöсын сулалö Макгiм, мамыс пага, шапкасö вомас куртчöма, кутö кыкнан кiнас. Занавес востигөн Амöс сузöдö пöлат-дорыг нiга-чукөр, нiгајассö раздöдö чельафлы, шöктö востыны. Ачыс бөгтö куз бед-код ленејка.

Амöс. Вунi ез, чельаф, воцца-велöдчöм-јасыд? Вај-жö, Педөр, те лыффы!.. (ленејкасö лептиг-мозыс гiн-вылас угö Макгiм да быдөн чујмö). Но... те-нö кытыг угiн? Мыјла-нö локтiн?

Макгiм. Ме... ме... велöдчыны локтi...
Ме... ме... Макгiм...

Амöс. Велöдчыны? Кодi-нö ыстiс?

Макгiм. Ме, ме ачым локтi... Зев... гаж петö щöщ велöдчыны... (шапкасö куртчалö, кыкнан кiнас кутö).

Амöс. Кодлөн те лоан?

Макгiм. Ме... ме...

Педөр. Сылөн багыс абу... чурка сiјö...

Макгiм. Ме... ме Макгiм. Кöсја велöдчыны...

Амöс. Мi-öd јона-нын велöдчим, колим тенö... Тенö торјөн ковмас велöдны.

Максім. Ме ставсё тōда, кужа...

Амёс. Тōдан? Кытыг-нō, кодī велōдīс?

Максім. Налыо (indō челаф-вылō) кывлī...

Лыа-вылō гїжны кужа...

Гіма. Быдлун локтас-да мїжанлыг жуасō...
Ставсё тōдō...

Максім (зев термаог-моз). „Аз“ тōда, „букі“
„тōда, ведī“ тōда...

Амёс. Аттō, ічōт-пі, те-тај зев гуг, тыда-
лō. Лоō-нїн тащōм-шаңтō бостны... Пукгы-
нō татчō да вай лыффы, мыј тōдан (пукгōдō,
сетō нїга да щōктō лыффыны).

Максім (вывтī нїмкоф-пырыо бостō нїга да
морōс - бердас топōдō, нїмкофысла гораа чїктылō).
Меным тајō сетан?..

Амёс. Тані лыффыны сōмын. Гортад оз
поф сетны... Нїгаыд-ōд дона... прōста оз шед.
Тајō тōдан-ō мыј?

Максім. Тајō „аз“, тајō „букі“, тајō
„глаголь“, „добро“, „јегъ“, „жївете“, „земля“,
«їже», „како“, „лудї“, „мыслете“...

Амёс. Тōдан. Бур, шаң. Оні вай ѓтла-
авлам. Со, „букі“, „аз“-да. Шу најōс ѓтлаын.

Максім. „Букі“ да „аз“ — ба, глаголь
аз—га, ведī аз—ва, добро аз—да, како аз—
ка, мыслете аз—ма.

Амөс. Молодеч! Мижанлыг велөдөмтө ставсө төдан... Пукгы да воҗо таҗи велөдчы,— морт лоан. Öнi вaј, Педөр, те лыффы.

Педөр (дыр ноксө, мырө, лыффы зев полг-тырји). „Луді“ „аз“ — лудіаз.

Амөс. Абу-жө „лудіаз“. Те, тыдалө, он i велаплы лыффыннытө (леңејканас кашкөдө пызанө). Петыр, те гашкө, лыфдан.

Петыр (ружтө, мырө). „Луді“ „аз“ — лаз (ачыс быдөн повзө; чельф серөктөны).

Амөс (скөрмө, кучкө леңејканас пызанө, зымнытө кокнас). Мыј-нө сөран? кущөм „лаз“ ад-җин сетыг?

Максім. Ме төда. Сіјө лоө „ла“.

Амөс. Адҗанныд, мортыс талун-на локтис-а, тижан-дорыг дас-мында унжык төдө. Часлы, ме тижанлыг пельнытө нещкыны кута. Максім, те ен вгтавлы, мед агныс велөдчасны.

Ғима. Ме кужа.

Амөс. Вај лыффы.

Ғима. „Iже“ „земля“ — із, „како“ „Iже“ — кі, „живете“ „Iже“ — жи.

Амөс. Ғима молодеч. Он дышөдчы. Ва-сө, нолтө те лыффы.

Вагө (зев мыкталг-тырји, сувталг-тырји). „Аз“ „буки“, „веді“, „добро“, „јегу“, „живете“.

Амөс. Вај сегга өтлаалөмөн лыффы.

Вагö (пöгалöма, сещöм гöкыд сылы лыффыны, нырсö кыскыштö да кыскыштö). „Живете“ „аз“ — ж-ж-аз.

Макгim (четчыштлөмөн). Абу сiз, абу сiз.

Амөс (скöрмö јона). Ме сещöм „жаз“ гета-ла теныд (мунö да печиктö, Вагö малалö плешсö). Педöр, лыффы.

Педöр (ружтö). „Живете“ „аз“ — ж-жив-аз.

Амөс (кощкö јурас). На теныд, „жживваз“.

Макгim. Ме вiгтала: „живете“ „аз“ — жа.

Амөс. Адзанныд, кызи колö велöдчыны...

Вајö пукгалöј, да тагаң етатчöз (индö) јона лыффö-велöдö. Зикöз музи тiјанкөд мыргiгөн.

(Чельад гораа лыффыöны, ызгöны; Амөс кaјö пöла-тö,—водö. Чельад вельдыр ызгöны, лыффыöны ас-костаныс. Амөс öти-здук-мыгi ныр-горөн унмовö).

Педöр. Макгim, лок вiгтав, кызи етiјö лö. „Аз“ „добро“ — аздобро.

Макгim. „Аз“ да „добро“ öтлаын лö „ад“. „Земла“ „јегт“ — зе, „мыгьете“ „лу-ди“ — мл, „зе“ „мл“ лö „земл“ да „јус“ лö „земла“.

Педöр. „М—мыгьете“ „аз“ — мыаз...

Макгim. Абу „мыаз“, Педöр. Он-тај куж лыффыныд.

Педөр (скөрмө). Мед ог-кө... Вешы сег, чурка. Велөдыг петөма. (Макөйм бара-динас сувтө). Мун, мига, ме-диныг, чурка.

Макөйм. Мы-нө пыр нөмтыган... Он куж лыддыгыны да ме-вылө скөрман... Аслыд јеш-щө отсавны көсји-а...

Педөр. Оз ков пеж-чуркалөн отсавөм... Ен лок ме-динө. (Макөймөс зев чорыда тојыштө, Макөйм скөрмө, гинјас быдөн југнитлөны, чабыртө ку-лакјассө да мышкас кучкө).

Педөр (ускөдчө Макөйм-вылө, личкө жојас да нөјтө. Макөйм бөрдө, горөдө. Амөс козавөм-шыө сад-мө, дингыс леңејка богтө да кашкөдө пөлатас).

Амөс. Чельад, ти-тај-нө велөдчөм-пыдди увганныд. Енлы, ме тјанлы, четчыла (летчө пөлатыс кызиг,-ружтиг-тырји. Педөр еновтө Макөймөс. Макөйм четчө жојыс, гинјассө чышкалө). Коди ув-гис-горзис? Макөйм, ен-ө те?

Макөйм (бөрдө, пельпомсө зырало, чужөмыс гөрдөдөма. Педөр сещөм-жө гөрд пукалө). Педөр пыр менө чуркаөн нөмтө... Пыр менө өтнамөс чуркаөн нөмтөны (бөрдө).

Тима. Педөр пыр өбөдитө Макөймөс. Öни-на жојө личкылс да зев јона нөјтис.

Амөс. Педөр, ас-дорыс ичөтөс оз пөз нөјтны. Нөмтыгны абу-жө шаң. Ен бөрд,

Максім, ен шоггы. Мі огө сетө тенө кеңовтны. Öнi мунө сегда гортаныд. Талун-кежлө тырмас. (Ставныс паотасбны).

Амөс. Талун өббдайтны, буракө, Тiма-ордө колө мунны. Енлы, щөщ, Тiма, мунам (петбны).

Занавес.

Нольд ворсөм.

Бара даржа-ордын. даржа вурөб өшин-дорас. Сыкөб ортчөн пукөлө Окуль-пөч.

Окуль. Кодлы-нө-нын мыј вуран?

даржа. Закар-Прокө гөтырлы-өд пыр вур-вөча. Колө зилжыка ештөдны, со-өд гөрныкөңны бур-јөз віçөдчөны. Педөр-Өнөлөн кујөд сујны корөны лун-мөд-кежлө. Маріныс вігө кык вежон-нын.

Окуль. Ме, луба, ог-нын вермы нинөм ужавны. Çикөç ебөсыг угі. Тыдалө, абу-нын дыр олыг таладор југыдын. Кула регыд... Мед, ескө, мыј мі-вок-коф олөмыг. Ок, ок, ок, ок.

даржа. Те-нө кущөм-нын ужалыг, квај-тымын ар-бөрад. Көрыштныд-кө, ескө, верман, бур-нын сіјө-да... (Котөрбөн пырө Макгім, морөс-бердас ыга топөдөма).

Макгім. Ок, мамукөј, мамукөј... Амөсыд ыга... (даржа Окулькөд чујмөмабө, віçөдөны, оз гө-гөрвоны Макгімөс).

даржа. Мыј-нын, мыј лоін?

Макгім. Ок, мамукөј, ыга сетіс. Амөс-пөл ыга сетіс... (Аслас гінваыс петө).

darja (богто ыга да видлалө гөгөрбок, Окул-пөч шөш визөдө голасө ыужөдөма-да). Тажө ыгаыд-лөн, шондiban, сөмын-жө-нын ымыс. Киад вегиг оз өшжы, ставыс сырчөма. Ыајтысла зывек і богтны. Адзөмыд-таж ымкофоган-тор, тпу.

Максім. Ок, мамукөј, мамукөј, ыга... ыга меным сетис... (ымкофысла петө гинваыс).

darja. Го-чудеса-дефина, лүчки-өд бөрдө ымкофысла... Бур-кө, ескө, вөлі мед-нын сизі ымкофоганы.

Максім. Мед, мед, важ-кө. Ме, мамукөј, вылыг та-вылыг гіжа.

darja (герөктө). Ферт-нын, гижан, мыј-нын і шуны те-жылыс. Ыга-гижыс петөма. Мыј-вылө-нө гижан? (Герөктө).

Максім (зев ымкофа). Мамукөј, ме гіжа. Јона-нын ме сы-жылыс думажті. Гумөд кула да сетчө і гіжа!

Окул (даржакөд зев гажаа бералөны). Аттө Максімушко! Оз бара пыс ыемторжыс јөрмы. Кыг-бара тащөм дефинаыд тенад лоөма-а?

darja. Та-коф дефинаыд-өд сөзга ыкоф-лөн-жө-кө абу-а. Мір-дывө. Гумөдыс ыга колө-жө думыштны... Мыјөн-нө, ескө, гижан?

Максім. Арнад-таж сапөг-вурсыыдлөн коллі лак,—сулаыс со залавкаын (котөрдөн воо-

тә залавка-өңөс да петкөдлө ичөтик сөд лак-сула) —
ме татчө содга ва да са, — лоө черңила.

Öкүл. Кыг-нө гүмөдсө бостан? Ковмас-
өд, піө, вөрө кајлыны.

Максім. Ме Јогор-даҕлы вөзјуга, сіјө
регүд гүмөд-кулыны вөрө мөдө. Сіјө менө ве-
лөдас.

Öкүл. Ынөмөн-һин тенө, тыдалө, он вер-
мы јөртны. Аттө Максімушко. Ыга-һин гіж-
ны көсјө. Паком-Өңө-Педөрөс мамыс шуө,
оз-пө вегіг өтi кыв куж лыҕҕыны, төвбыд
велөдчөма-да. Амөсыд-өд шенҗө-жө та (индө
Максім-вылө) - вылө: тащөм-ҕетинатө - пө ег-на
адҗыв. Велөдчөмыс-пө сылы сојөм-јуөм-дорыг
колөжык.

дарја. Со-тај, ыга-вөсна муртса оз јөјмы.

Максім. Ок, мамукөј, менам выль-һига лоө
(һигасө морөс-бердас топөдлө, сөсөа віҗөдлө өшіңө да
горөдө). Мамө, вежанө, мiјанө локтө, Амөс-
пөлыд.

Амөс (пырө). Віҗа-олан, дарјушка!

дарја. Лок, шојтчы, Павө.

Амөс. Мыјла-нө мөдөдөмыд, дарјушка,
чувкитө? Аслыд-на-өд лөсалас; абу-тај озыр-
өө. Максімушкоөс сіҗi велөді, һекущөм дон
босттөг. (Пукоө лабічө).

дарја. Ен дивит-дај, мыј вермі сеті. Сотај, ыга сетомыд-да ымакодысла бөрдө-а, кыс оз убөлит пуктыны. Вескыда кулө ыга-вөсна.

Амөс. Атьө-нө зев-ыжыда, нем казтыла. Ок, ескө, Макгём, теныд прамеја школаын велөдчыны! Лоин, ескө, морт. Öнi мыј?—Вес лоө гөд-вөр-шөрын өгмыны. Карөз 300 верст, весег прамеј-туј татыгаң абу. Ме пырі тіјанкөд прөщажтчыны, дарјушка! Код төдө, коркө лоө-ө сөгга адзыглөм. Локөн енө казтылө.

дарја. Кущөм алы локөн казтылөм. Міјан Макгёмлөн став олан-гажыс вөлін.

Öкүль. Мөд-во-өд бара-на локтан челад-тө велөдны? Макгёмушко сы-вылө зев рад.

Амөс. Макгёмушко öнi ме-мында-нын төдө. Мег öнi сылы ыемтор-нын. Тажө-нө, Öкүлина, те Акепгін-ымсө Макгёмас пөртөмыд?

Öкүль. Ме, Амөсушко, ме. Попыд зев гөкыд ым чуркаыдлы пуктіс. Сөгга менам пыртан-ингаңыд локтігөн ымыд вуні, ег куз вгставны. Артмис Макгём, сөгга со öнөз Макгём.

Амөс. Віза колянныд, бур аңјас. Прөщаж, Акепгинушко, куз-тујө бара мөдөдчі. (Петө, ставныс öшiнөд візөддны. Сөгга Макгём ыгасө өдјө ідралө пызанјөрө да котөрөн петө Амөс-бөрөа).

Ö куль. Оз-тај, луба, пов, та-куза вёлөкө
отнас петө.

дарја. Ез-нын, көнкө, немнас ешаыг вет-
ливлы тащөм-вёлөкјасөдыд. Вөртырнас, көн-
кө, былө-мургө мунигас. Амөссыс-на јещцө
повзасны, ылө пышјасны.

Ö куль (виқөддөшнө). Виқөдлы, виқөдлы, мы-
да чельад чукөртчөмаөг Амөстө коллөдны.
(Кыкнаныс виқөддны өшнө).

Занавес.

Витöd вöчөм.

Карса школа - пыщкөс. Партајас - сажын пукалөны велөдчыөјас, ставыс зон-посны. Стенын дшалөны ддска, щөткі, картајас-да. Пызан-вылын сулалө глобус.

Велөдыг. Первые русские князья—Рюрик, Синеус, Трувор. Пришли они из-за морей в 862 году. Значит, сколько лет уже существует русское государство? Кто скажет? (Челад ставныс чөв арталөны. Оңдөсөд пырө дөтөна, рудукөса жежыд гача, көтөа, сөра чувкөа, кына-улас чышјан-пөын јокмыль, шапкасө вундөдөма пөртчыныс. Велөдыг велөдчыөјаскөд вөдөдөны пырыг-вылө. Велдыр-мыгөтө велөдыг шыаөд).

Велөдыг. Мыј-нө теныд колө?

Макгім. Ме... велөдчыны... локтө...

Велөдыг. Кытыг-нө те?

Макгім. Пармаыг.

Велөдыг. Ылыгаң локтө?

Макгім. 300-верст-сајгаң.

Велөдыг. Кодкөд-нө локтө сыылаганыс?

Макгім. Отнам.

Велөдыг. Отнад? Сыылаган? Зөв-на ічөт-да. Батыд ем?

Макгім. Абу... Ме чурка... (Пөртчө шапкасө).

Велөдыг. Мамыд?

Макгім (ышловзѳ). Мамѳ кулі. Арнас^у со-
рѳмвывоанъ угі-да.

Велѳдыг (шензѳ). Со колѳкѳ дѳвѳыс!..
Вылъ Ломоносов!.. Комі Ломоносов! Кѳн-нѳ,
кущѳм школаын ѳнѳз велѳдчін?

Макгім. Амѳс-пѳль-ордын.

Велѳдыг. Мыј-нѳ, егкѳ, те, тѳдан?

Макгім (разѳ ыга јокмыл, петкѳдлѳ ыгајас:
„Русская наглядная хрестоматия“, „Начальная гео-
графия“, Начатки арифметики“). Тајѳ ыгајассыг
ставсѳ тѳда.

Велѳдыг. Кыг-нѳ тајѳ ыгајассѳ богтін?

Макгім. Тѳвнас пармаѳ судѳајас воліс-
ны да ѳтї судѳа на-пѳыг—доктор зев-шањ
вѳлі. Сїјѳ і меным ыстїс ыгајассѳ да щѳктїс
велѳдчыны. Сегга шуїс, арнас-пѳ лок карѳ,
прамеј-школаѳ пыран велѳдчыны... Ме став-
ыгајасѳ бура велѳдї, сегга со і локтї...

Велѳдыг. Те шуан судѳа-доктор... (Ас-
лыс). Сїјѳ, сїјѳ і лоѳ... Иван Геменѳвич... (Мак-
ѳімлы). Колѳ-кѳ талун-жѳ ме тенѳ сы-ордѳ
нула.

Макгім. Нулы, нулы... Гашкѳ ез-на ме-
нѳ вунѳд-да.

Велѳдыг (думајтѳм-моз). Велѳдчыны тенѳ
богтам... Сѳмын кѳні те овны кутан? Тѳд-

саыд-öd, дерт, көнкө, тенад абу? Иван Геменöвич, ме чајта, богтас тенö: сiјö вывти бургöлöма морт... җик богтас... да ме i ачым верма тенö бостны... Ме җик öтнам... Бобыль... Те лоан пи-пыфди меным... Мыј тенад нiмид?

Макгiм. Гортын быдөн чурка-Макгiмөн шулисны. Прамеј нiмöј менам Акепгiн.

Велöдыг. Акепгiн... Вегиг нiмид аслыс-гама. Вај-жö пукгы татчö (indö парта-сајö).

Макгiм (пукгö мед-воҗза парта-сајö. Öтнас мед-ичöt велöдчыҗас-пыщкас. Гөгөр виҗöдö, сегоа велöдчыҗассö тöдмалö, виҗöдö вельдыр. Велöдыг видлалö Макгiмлыг нiгајассö.

Велöдыг. Мед-воҗза роч-кнѣзјаслыг нiмјассö тöдан?

Макгiм. Рурiк, Сиңеус, Трувор.

Велöдыг. Кор најö волисны мијанö?

Макгiм. 862 воын, Балтiјскеј море-сајыг.

Велöдыг. Kodi вöли мед-воҗза сар?

Макгiм. Иван Грознеј.

Велöдыг. Мед-воҗза император?

Макгiм. Петр Велькеј.

Велöдыг. Сiҗ, сiҗ. Кущöм морејас мијан емöг?

Макгiм. Балтiјскеј море, Чорнеј море, Каопiјскеј море...

Велөдыс. Кущөмкө каржаслыс он-ө төд
нимјас?

Максім. Петербург, Мөскуа, Новгород,
Кіјев, Кардор, Вөлөгда, Вјатка.

Велөдыс. Шаң, шаң. Асланым кар,
көні ми олам, кущөм нима?

Максім. Сыктывкар.

Велөдыс. Роч-муыс, гашкө, төдан мед-
ыжыс жулыс нмсө?

Максім. Волга.

Велөдыс. Тырмас. Менам со велөдчөны
во-мөд-нын тани да те-кофасө некөд оз төд.
Талун-кежлө тырмас велөдчыны... Етаган со
кытчөз (петкөдлө) аски-кежлө велөдө. Адзын-
ныд,—„Олег“. Олег-жылыс аски кута жуагны.

Максім. Ме төда Олег-жыгыс.

Велөдыс. Адза-нын, төдан... дәрөм мед-
ичөт. Ти јона велөдө... Оні сувтөј мољитва-вылө.
(Өти велөдчыс лыдө „достойна“. Јурбитөны, сөсөа ко-
төрөн шапкааооны да петөны горзиг-тырји). Прөщцај
Тит Титович!

Велөдыс. Прөщцајтлө! (Бөгтө кидыс Мак-
сімөс). Лок, ме тенө петкөдла смотрительлы,
мед-ыжыдыслы. Мед виçөдлас, кывзыштас,
шензыштас (мунөны мөд дэсөд).

Занавес.

доньыс 12 ур.

Цена 12 коп.

На Коми языке

А. А. СУХАНОВА.

„Внебрачный“ Максим.